

Volivci in volivke! 7. junija glasujte za dokončno odpravo leve sredine, ki zanemarja rešitev temeljnih vprašanj. Glasujte za izpopolnitev splošne državne reforme, za razvoj avtonomije krajevnih ustanov, za novo gospodarsko in socialno politiko, ki bo sprejela delavske zahteve.

Za slovenske, napredno in socialno čuteče uprave v naših občinah: glasujte enotne levičarske liste!

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst, Ul. Capitolina 3 - Telefon 744046, 744047

DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino: 34170 Gorica, Ulica Locchi, 2 Telefon 24-36

NAROČNINA: Letna 1000 lit., polletna 550 lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

Obnovljena izdaja - Leto XXII. - Štev. 7 (753)

TRST - 15. maja 1970

Posamezna številka 50 lir

Polstajstvenik Sped. in abb. Quindicennale post. Gruppo II

Za nadaljnje napredovanje

Čez tri tedne bomo šli na volišče, da izvolimo svetovalce v pokrajinske in občinske svete. V ostalih predelih države, kjer nimajo deželne ureditve s posebnim statutom, bodo izvolili tudi deželne svete. Vse-povsod je volilna kampanja v velikem razmahu, medtem ko delavstvo v svojih sindikati na čelu ostro pritiska, na vlado, zahtevajoč, da se nemudoma prične z izvajanjem prepotrebni socialnih reform. V ospredju je zahteva po znižanju davka na delavske plače, za rešitev stanovanjske krize, proti dviganju tržnih cen, za pravico do boljšega zdravljenja in pravičnejše pokojnine, itd. Razgibano ozračje, ki je odraz močnega in enotnega delavskega gibanja, v katerem so komunisti med glavnimi protagonisti, daje sedanji volilni kampanji izrazit politični pomen. Od izida volitev bo v veliki meri odvisen nadaljni razvoj demokratizacije celotne italijanske družbe. Politične sile, ki so na vodstvu države, zaskrbljeno čakajo volilni izid, ker se bojijo ponovne obsodbe njihove zaviralne politike v interesu imovitih slojev. Zavedajoč se tega velikega političnega pomena bližnjih volitev je komunistična stranka mobilizirala vse svoje sile za dosego čimvečje-stati pomemben mejnik v ga uspeha. 7. junij mora ponapredovanju vseh levičarskih sil v državi; mora zadati velik udarec vsej vladni politiki leve sredine in ustvariti pogoje, da se čimprej pride do sestave resnično levo usmerjene vlade, kakor tudi deželnih, pokrajinskih in občinskih uprav.

V vsi to problematiko italijanske družbe so vpleteni tudi interesi vseh nas Slovencev, ki živimo v Italiji. Ker v naših vrstah, kot Slovenci, nimamo bogatašev, industrijalcev in kapitalistov, se naše težnje in zahteve popolnoma ujemajo z interesi italijanskega delavstva. Tudi zahteve po narodnostnih pravicah, ki jih postavljamo, so popolnoma v skladu z interesi italijanskega delavstva. Za to dobimo s te strani toliko razumevanja, pomoči in prijateljstva. Iz tega izhaja nujnost, da se še tesneje oklenemo in boli enotno povežemo z italijanskimi komunisti, pri katerih uživamo popolno solidarnost. Kot zadnji dokaz te pomoči je predlog zakona v pravicah Slovencev v Italiji, katerega so predložilo senatorji in poslanci KPI. Od dobre politične volje tudi drugih napred-

nih strank, in predvsem od bolj v levo usmerjenega izida volitev, bo v precejšnji meri odvisna usoda tega predložene-ga predloga zakona.

Po vsej naši deželi smo komunisti, kot vedno, tudi tokrat med prvimi predložili naše kandidatne liste. Skoro vse druge stranke so vsled notranjih sporov in razprtij predložile svoje liste zadnji trenutek. To dejstvo označuje našo moč in našo enotnost ter obenem notranjo krizo, ki jo preživljajo naši nasprotniki.

Komunisti se povsod v deželi predstavljamo volilcem s svojo listo ali pa z enotno listo skupno s socialisti in neodvisnimi. Predstavljamo se z naprednimi volilnimi programi, ki so odraz zahtev ljudskih množic, v katere imamo vse zaupanje in smo prepričani, da nas bodo 7. junija krepko podprle.

ALBIN ŠKERK

Glas za komuniste je glas za premik v levo v Italiji, okrepitev napredne demokracije, ki je pogoj za dokončno ureditev naših narodnih pravic!

Slovenski delovni ljudje bodo glasovali za zgraditev nove, pravičnejše družbe

Letošnje pokrajinske in občinske volitve bodo znova pokazale veliko zaupanje, ki ga slovensko delovno ljudstvo izraža kom. partij; bodo dokazale, da gre večina Slovencev odločno po poti enotne vseljidske borbe, ki se je začela z zmagovitim odporniškim gibanjem in se nadaljuje danes v drugačnih pogojih, za zgraditev nove pravičnejše družbe.

Slovenski delovni ljudje, delavci in kmetje, obrtniki in rokodelci, napredna inteligenca in mladina so z vezmi simpatije in prijateljstva tesno povezani s komunistično partijo prav zato, ker si je le ta že ob svojem nastanku nadela nalogo, da osvetluje in ščiti nacionalne in kulturne, gospodarske in socialne potrebe in zahteve našega delovnega človeka.

Pretežni del Slovencev pripada delavskemu razredu, ki vodi mogočno enotno bitko za dosego novih življenjskih in delovnih pogojev, za uveljavitev demokracije, za zmago socializma. Slovenski delavci v skupnem boju z italijanskimi tovariši ustvarjajo nova zaveznitva in naprednejše pogoje tudi za rešitev vseh naših narodnostnih vprašanj.

Enotna borba slovenskih in italijanskih delavcev je izredne

važnosti v sedanjem položaju globoke gospodarske krize Trsta. Borba delavskega razreda za obnovitev tržaške trgovinske in industrijske dejavnosti je v neposredni zvezi s potrebami celotne slovenske narodnostne skupnosti. Njegova vztrajna prizadevanja, da se preprečijo vladne namere o uničenju tržaških proizvodnih struktur, kar bi dovedlo do dokončnega gospodarskega propada mesta in podeželja, streme tudi za tem, da se ustvari-jo neobhodni pogoji za razvoj naše skupnosti, da se zaustavi nazadovanje njenih gospodarskih dejavnosti in izseljevanje slovenske mlade delovne sile, skratka, da se prepreči šibitev Slovencev in iz tega izhajajoče raznarodovanje.

Glavno jamstvo za uspeh naših prizadevanj, za usodo demokracije in napredka je skupna enotna borba slovenskih in italijanskih delovnih množic. K tej enotni borbi daje odločilen prispevek tudi zveza med delavci in kmeti, kar je glavna os politike komunistov.

Slovenski kmet je na nešteto načinov izkoriščan od istega monopolističnega kapitala, ki izkorišča delovne ljudi sploh. K temu izkoriščanju je podvržen tudi naš obrtnik, katerega

Glas za komuniste je glas za enotnost

Glas, ki ga bodo slovenski volivci 7. junija dali komunistični partiji, bo glas za stranko enotnosti, glas za enotnost, ki je bila v najtežjih in odločilnih trenutkih in je tudi danes naša največja in najbolj zanesljiva sila

Pred petindvajsetimi leti smo porazili fašizem, ker smo bili združeni. Zmagali smo in napredovali kot delavci, ker smo bili združeni v tovarni, v stavki, na manifestaciji. Za dosego popolne enakopravnosti ter za zagotovitev sredstev, katera se potrebna za svobodni razvoj naše nacionalne skupnosti na vseh področjih življenja, moramo biti združeni tako kot smo bili v boju proti fašizmu.

Komunistična partija je stranka protifašistične enotnosti in demokracije, stranka enotnosti slovenskih ljudskih sil, stranka bratstva in solidarnosti med Slovenci in Italijani, stranka enotnosti mladine, študentov in delavcev, ki se bo-

rijo za ustvaritev pravične in svobodne družbe; stranka enotnosti med delavci, kmeti in srednjim slojem; stranka enotnosti vseh narodov v boju proti imperializmu in v boju za mir.

Leva sredina je bila ustanovljena na osnovi ločitev, diskriminacije, v znamenju protikomunizma, ki se je v naši deželi vselej istovetil s protislovenskim nacionalizmom, z raznarodovanjem manjšine v eni ali drugi obliki.

Leva sredina se je ustanovila tudi zato, da bi razdvojila Slovence ter oslabil njihovo boj za narodnostne pravice, tisti boj, ki ima največjo moč ravno v enotnosti. Tega se vedno bolj zavedajo tudi tisti, ki so — zaradi nerazumljive «discipline» in kalkulacij, katera nimajo nič skupnega s stvarnimi interesi razreda in narodne manjšine — izbrali zgrešeno pot, leve sredine.

Toliko bolj nerazumljivo in obžalovanja vredno je stališče tistih slovenskih tovarišev socialistov, ki so se — v trenutku velike negotovosti v PSI in sredi velikih debat — izvrstili s tistim delom tržaške federacije PSI, katera hoče nadaljevati po poti leve sredine in je ostala v manjšini.

Leva sredina je bila na zgrešeni poti že od vsega začetka. To dobro pomnijo zlasti Slovenci, ki so še vedno v brezpravnem položaju.

Levo sredino danes še bolj kot nekoč pogojujejo socialdemokrati, razkolniki in hlapci gospodarjev, sovražniki enotnosti in prijatelji ameriškega imperializma. Zato je leva sredina danes še bolj kot nekoč na zgrešeni poti. Zato propada.

Izbira 7. junija mora biti pravilna. Odločiti se je treba za enotnost, za skupne akcije; odločiti se je treba za komunistično partijo, za stranko enotnosti.

Samo na ta način bo prišlo do dejanskega preokreta: samo na tak način bodo tisti, ki so krivi, da niso še uresničene zahteve Slovencev, prejeli, kar so si zaslužili. To so v prvi vrsti demokristjani in njihovi podložniki, prvaki «Slovenske skupnosti».

Zato, da porazimo Krščansko demokracijo, da osvobodimo jetnike leve sredine, katera je v polnem polomu, je treba še enkrat pravilno ravnati: glasovati je treba za komunistično partijo, ki je stranka enotnosti, stranka miru in socializma!

MILOŠ KODRIČ

MARIO COLLI

7. junija moramo dokončno odpraviti levo sredino!

Kandidati KPI za pokrajinski svet v Trstu

- Fontanot Gino — delavec (Okrožje Milje)
Colli Mario — časnikar (Okrožje Dolina)
Stoka Slavoljub — časnikar (Okrožje Devin-Nabrežina)
Siega Vittorio — delavec (Okrožje Trst I.)
Baldas Silvio — obrtnik (Okrožje Trst II.)
Maraschiello Gino — tehnik (Okrožje Trst III.)
Lunardelli Giacinto — tehnik (Okrožje Trst IV.)
Arrigucci Nadia — delavka (Okrožje Trst V.)
Dessanti Mario — upokojenec (Okrožje Trst VI.)
Ugrini Vinicio — delavec (Okrožje Trst VII.)
Bravin Sergio — delavec (Okrožje Trst VIII.)
Panizon Piero — univerz. študent (Okrožje Trst IX.)
Morgutti Tullio — delavec (Okrožje Trst X.)
Gialuz Mauro — univerz. študent (Okrožje Trst XI.)
Poclen Aredio — železničar (Okrožje Trst XII.)
Inž. Costa Roberto — docent na univerzi (Okrožje Trst XIII.)
Raseni Andrej — delavec (Okrožje Trst XIV.)
Prof. De Renzi Ennio — direktor nevrološke klinike tržaške univerze (Okrožje Trst XV.)
Spetič Stojan — univerz. študent (Okrožje Trst XVI.)
Cossuta Dorina — gospodinja (Okrožje Trst XVII.)
Jurisevic Mario — uradnik (Okrožje Trst XVIII.)
Guglielmi (Wilhelm) Rudolf — delavec Okrožje Trst XIX.)
Iskra Romano — univerz. študent (Okrožje Trst XX.)
Hrovatin Ivana — učiteljica (Okrožje Trst XXI.)

Kandidati KPI za občinski svet v Gorici

- Menichino Lorenzo — tajnik posoške federacije KPI (Okrožje Gradež I. in Škocjan ob Soči I.)
Poletto Silvino — voditelj združ. gibanja (Okrožje Škocjan II.)
Jarc Jože — univerz. študent (Okrožje Zagraj in Ronki II.)
Sabbadini Dante — delavec «Okrožje Ronki I.»
Marega Bianka — delavka v tekstilni tovarni (Okrožje Romans)
Marizza Bruno — tajnik združenja «Alleanza Contadini» (Okrožje Gradišče ob Soči)
Paiza Tullio — tehnik (Okrožje Gradež II.)
Burba Laura — univerz. študentka (Okrožje Tržič I.)
Fontanot Adriano — šolnik (Okrožje Tržič V.)
Padoan Vanni — trgovec (Okrožje Krmin I.)
Visintin Ferruccio — delavec (Okrožje Krmin II.)
Colleoni Aldo — univerz. študent (Okrožje Tržič II.)
Grubissa Giovanni — upokojenec (Okrožje Tržič III.)
Fantini Mario (SASSO) — trgovec (Okrožje Tržič IV.)
Altieri Sergio — slikar (Okrožje Fara-Kopriva)
Drigo Virgilio — delavec v SAFOG (Okrožje Gorica I.)
Braini Vilma in Corva — delavka v tekstilni tovarni (Okrožje Gorica VI.)
Chiarion Italo — učitelj (Okrožje Gorica VII.)
Coceani Boris — obrtnik (Okrožje Gorica II.)
Mucchiutti Enzo — profesor (Okrožje Gorica III.)
Battello Nereo — odvetnik (Okrožje Gorica IV.)
Stasi Dario — uradnik (Okrožje Gorica V.)

Kandidati KPI za občinski svet v Gorici

- Battello Nereo, pravnik
- Altieri Sergio, slikar
- Badin Giuseppe, uradnik
- Balbinot Antonio, delavec
- Bastiani Stanislav, delavec
- Braini Vilma, delavka
- Bressan Arnaldo, delavec
- Bressan Arturo, delavec
- Businelli Valter, delavec
- Černe Miladin, uradnik
- Chiarion Italo, učitelj
- Coceani Boris, obrtnik
- Corva Giorgio, delavec
- Culot Pietro, upokojenec
- Drigo Virgilio, delavec
- Dugo Francesco, uradnik
- Faganel Zora, univerz. študentka
- Feri Venceslav, delavec
- Fornasari Ernest, upokojenec
- Foschian Adriano, delavec

- Furlan Ivan, upokojenec
- Galasso Mario, delavec
- Giardina Alberto, učitelj (neodvisni kandidat)
- Gurtner Ermanno, obrtnik
- Malknecht Rodolfo, tehnik
- Maligoj Stanislav, delavec
- Marega Bianca, delavka
- Marchi Ugo, delavec
- Mikulus Emil, trgovski uslužbenec
- Mocchiutti Cesare, slikar (neodvisni kandidat)
- Mocchiutti Enzo, profesor
- Mozetič Rudolf, upokojenec
- Paoluzzi Pietro, delavec
- Peteani Gabrijel, delavec
- Peterin Vladimir, kmet (neodvisni kandidat)
- Poletto Silvino, uradnik
- Stasi Dario, uradnik
- Terrida Rino, delavec
- Titunin Avgust, obrtnik
- Vidov Giulio, delavec

Na listi KPI je 11 Slovencev: Bastiani Stanislav, Braini Vilma, Černe Emil, Feri Venceslav, Fornasari Ernest, Maligoj Stanislav, Mikulus Emil, Mozetič Rudolf, Petean Gabrijel, Peterin Vladimir, Tinunin Avgust.

Občina Doberdob (Lista občinske enotnosti)

- Jarc Andrej (Doberdob)
- Černic Karel (Doberdob)
- Gergolet Julko (Doberdob)
- Ferfolja Jože (Doberdob)
- Lakovič Mario (Poljane)
- Colja Jože (Doberdob)
- Jelen Franc (Doberdob)
- Zanier Olinto (Doberdob)
- Ferletič Stanislav (Dol)
- Moro Hektor (Dol)
- Soban Ernest (Jamlje)
- Semolič Mario (Jamlje)

Občina Sovodnje (Lista občinske enotnosti)

- Češcut Jože (Sovodnje)
- Cijak Ladislav (Sovodnje)
- Cotič Ivan (Sovodnje)
- Devetak Marčelino (Vrh)
- Fait Viljem (Sovodnje)
- Grilj Franc (Vrh)
- Ožbot Danilo (Rupa)
- Peteani Franc (Sovodnje)
- Primožič Vid (Gabrje)
- Tomšič Salomon (Rupa)
- Visintin Emil (Sovodnje)
- Zotti Virgil (Peč)

Na pokrajinskih volitvah
glasujte za ta znak → →

Kandidati za občinske svete

Devin-Nabrežina (Lista KPI-PSIUP)

- Skerk Albin (KPI)
- Caharija Stanislav (KPI)
- Cimador Antinio (KPI)
- De Luca A. (Edi) (KPI)
- Gabrovec Emil (KPI)
- Legiša-Mervic Zora (KPI)
- Legiša Emil (neodvisen)
- Markovic Alojz (KPI)
- Marušič Josip (neodvisen)
- Fonzar Giuseppe (KPI)
- Mervi Vladimir (PSIUP)
- Oliva Adriano (KPI)
- Pieri Daniela (KPI)
- Pernarčič Friderik (KPI)
- Radovič Danilo (KPI)
- Rogelja Alojz (KPI)
- Tence Franc (KPI)
- Trampuž Franc (KPI)
- Vogrič Edvard (KPI)
- Žerjal Celestin (neodvisni)

Občina Dolina (Lista KPI-PSIUP)

- Lovriha Dušan (KPI)
- Kuret Milan (KPI)
- Bolčič Josip (neodvisni)
- Kocjan Ladislav (KPI)
- Klun Just (KPI)
- Hrvatič Bazilij (KPI)
- Kuret Emil (KPI)
- Jercog Vito (PSIUP)
- Lazzari-Kral Vera (KPI)
- Mikulich Gvido (KPI)
- Ota Drago (KPI)
- Pavlič Valentin (neodvisni)
- Prašel Josip (KPI)
- Sancin Stojan (KPI)
- Slavec Karlo (KPI)
- Smotlak Viljem (KPI)
- Švab Edvin (KPI)
- Švara Herman (KPI)
- Visnievec Florijan (KPI)
- Zobec Friderik (KPI)

Glasujte za enotnost delavskega razreda, za avtonomijo krajevnih ustanov in za socialni razvoj!

Kandidati za občinski svet v Miljah

- Millo Gastone (KPI)
- Apollonio Oliviero (KPI)
- Bertocchi Giovanni (KPI)
- Bordon Willer (KPI)
- Braini Renato (KPI)
- Brecelli Elio (KPI)
- Cattonar-Nicolini J. (KPI)
- Chinchio Romilda (KPI)
- Ciacchi Giuseppe (KPI)
- Crevatin Adriano (KPI)
- Crevatin Sergio (neodvisni)
- Depangher Giovanni (KPI)
- Donadel Galliano (KPI)
- Ferluga Kilian (KPI)
- Fontanot Gino (KPI)
- Marassi Libero (KPI)
- Marinze Giuseppe (PSIUP)
- Mauro-Costanza L. (KPI)
- Nicolini Paolo (KPI)
- Robba-Pugliese V. (KPI)
- Scheriani Josip (KPI)
- Simoncini Kazimir (PSIUP)
- Stokovich Paolo (KPI)
- Tremul Luciano (KPI)
- Tull Daniele (KPI)
- Turco Pasquale (KPI)
- Valentich Fedele (KPI)
- Viola Peter (KPI)
- Zanin Guido (KPI)
- Zilli Igor (neodvisni)

Občina Števerjan (Lista občinske enotnosti)

- Štekar Slavko, Valerišče
- Bučinel Mario, Valerišče
- Hlede Mario, Ščedno
- Juretič Roman, Ščedno
- Klanjšček Ciril, Valerišče
- Komic Albin, Britof
- Komjanc Ferdinand, Britof
- Korsič Rudolf, Jazbine
- Maraž Drago, Križišče
- Štekar Bruno, Valerišče
- Terpin Darko, Valerišče
- Vogrič Jožko, Križišče

V občini Krmin je na listi KPI tudi slovenski kandidat Maurič Karlo, kmet iz Subida.

Glasujmo za reformo in dejansko avtonomijo krajevnih ustanov

Po ustavni zakonodaji in deželniemu statutu izhajajo, da so občine v naši družbeni in državni ureditvi osnovna in avtonomna telesa, ki med drugim vršijo tudi decentralizacijske upravne funkcije. Toda kljub odločni in nepretrgani borbi demokratičnih sil, do danes niso bila načela avtonomije krajevnih ustanov uresničena, ker so se vladne stranke, s K.D. na čelu, vedno obotavljale izvesti temeljito reformo zastarele občinske in pokrajinske zakonodaje kakor tudi reformo za krajevne finance.

Krajevno avtonomijo so, poleg zakonov, v preteklosti osporavali prefekti, sedaj pa jo osporavajo deželna uprava in stranke leve sredine v deželni svet. Da je tako, bi bilo dovolj omeniti deželni zakon o uresničenju člena 54 statuta, s katerim bo dežela nakazala občinam in pokrajinam 1,5 milijarde lir. To se pravi drobtinice če pomislimo na težke milijarde, ki jih je dežela vedno pripravljena nuditi privatnemu kapitalu. Kljub vsem omejitvam in zaprekam so krajevne avtonomije vseeno odigrale veliko vlogo v konkretni podpori veliki socialni in gospodarski bitki delovnega ljudstva preteklo jesen in ta prva izkušnja in zavest, posebno pri demokratičnih občinskih izvoljenih organih, se bo v bodoče nadaljevala in utrdila.

Navedene borbe so nekako vsilile nova bolj demokratična politična stališča izvoljenim krajevnim organom v odnosu do socialnih, gospodarskih in političnih bistvenih procesov, ki so se razvijali v državi. To je tudi prispevalo, da so se v prvi vrsti napredne občinske uprave otresle zgolj ozkega gledanja na omejeno občinsko problematiko in uresničile vlogo krajevne avtonomije v širši izven-občinski delokrog dejavnosti.

Ne da bi povečeval razne pobude v tem smislu, naj omenim samo nekatere važnejše pobude demokratičnih občinskih uprav. Med te spada izredno dobro uspeša konferenca o pereh vprašanih slovenske šole, ki jo je sklicala dolinska občinska uprava in ki je zaradi obravnavanih problemov, prisotnosti vidnih osebnosti in kvalitetne razprave, daleč preseгла meje dolinske občine. To pozitivno dejstvo nam med drugim potrjujejo tudi mnoga zagotovila dobre volje za zanimanje in za rešitev nerešenih šolskih vprašanj, ki so nam prišla od strani demokratičnih političnih krogov naše dežele in iz Rima, kot odgovor na resolucijo konference. Seveda, politični krogi K.D. in druge nazadnjaške sile niso odgovorile in to potrjuje še enkrat, da jih niti od daleč ne zanima rešitev vprašanj slovenske narodne skupnosti.

Občina Milje je s sodelovanjem Zveze za krajevno avtonomijo sklicala deželno konferenco, ki je imela na dnevnem redu vprašanje: «Občine in pogoji delavcev». Istotako je doberdobska občina bila pobudni-

ca deželne konference o vprašanju jedrskega pospeševalnika in o vojaških služnostih.

Navedel sem tri izredno važne pobude naših naprednih in prav in to ne samo zaradi življenjskih vprašanj, o katerih se je obravnavalo, temveč tudi zato, ker se s takimi pobudami prispeva, da se občine in občinske uprave poglobijo v širšo problematiko, da grede ven iz strogo upravne naloge na območju svoje občine, da postanejo občine vedno bolj živo in vsestransko zglobano telo ter da težijo, da se odnosi med njimi in deželno upravo postavijo na novo demokratično osnovo, kakor tudi morajo novi odnosi povezovati občine z občani in socialnimi in gospodarskimi boji, ki jih delovno ljudstvo

nadaljuje tudi po «vroči jeseni».

Razumljivo je, da K.D. in občinske uprave leve sredine takih pobud ne priredijo, ker jim ni za rešitev navedenih in podobnih problemov in ker jim ni za občinsko avtonomijo, za večjo občinsko oblast, za nakazilo večjih sredstev občinam, ki imajo veliko potrebo, in tudi zato ker sredstva pomenijo hkrati avtonomijo, ker se s sredstvi da rešiti nešteto socialnih in drugih vprašanj v korist delovnih ljudi.

Tudi po vseh teh vprašanjih in zahtevah se je stališče komunistov in demokratičnih občinskih uprav vedno razlikovalo od uprav in strank leve sredine.

DUŠAN LOVRIHA

Pozitivno delovanje demokratične občinske uprave v Doberdobu

Pred 14. leti je lista «Občinska enotnost», ki združuje vse napredne Slovence v slov. občinah na Goriškem, dobila večino v doberdobskem občinskem svetu. V teh letih je doberdobska občinska uprava marsikaj napravila v korist svojih občanov. Vasi doberdobske občine so menjale svoj zunanji videz. Obč. uprava je razpolagala s skromnimi financami, ki ne zadostujejo niti za kritje rednih upravnih stroškov. Znala pa je izrabiti ugodnosti deželnih in državnih zakonov. Zgradila je novo vodovodno omrežje v vsej občini, otroški vrtec in preuredila osnovno šolo v Doberdobu, asfaltirala skoro vse vaške poti. Že v prvi upravni dobi je napeljala elektriko v zaselke Dola. Te dni končujejo delavci ojačenje in modernizacijo javne razsvetljave v občini. Pred kratkim sta bili asfaltirani turistični cesti Zagraj-Doberdob in Doberdob - Jamlje

ob jezeru. V gradnji je občinsko športno igrišče. V kratkem bodo razna podjetja začela še s številnimi javnimi deli v Doberdobu in zaselkih. Med najvažnejša spadajo ureditev kanalizacije, gradnja novega pokopališča in preureditev bivšega otroškega vrtca v telovadnico. Najprej prefektura in nato pokrajinski nadzorni odbor sta v zvezi z javnimi deli potrdila vse sklepe doberdobskega občinskega sveta, kar dokazuje, da je doberdobska uprava pravilno delovala. Glede javnih del smo omenili samo nekatere. Ne smemo pa pozabiti ukrepe doberdobske občinske uprave za pravice slovenske narodne skupnosti, delavskega in kmečkega prebivalstva.

Temeljni ideali liste «Občinske enotnosti» so vrednote narodno-osvobodilne borbe in odporniškega gibanja. V tej smeri je delovala doberdobska občinska uprava. Doberdobski svetovalci so izglasovali več resolucij, ki obsojajo ameriško napadalno politiko v Vietnamu, na Srednjem vzhodu in nasploh v svetu. Zavedali so se, da podjarmljeni narodi bijejo enako borbo kot Slovenci pred 25 in več leti.

Občinska uprava se je vedno zavzemala za rešitev vprašanj, ki se tičejo Slovencev. Že v prvi upravni dobi je preimenovala vaške ulice z imeni slovenskih kulturnih in zaslužnih mož. Oblasti pa so sklep občinskega sveta zavrnile. Ta sklep je občinski svet ponovno potrdil na letošnji predzadnji seji. Prav tako so oblasti zavrnile sklep občinskega sveta glede občinskega grba, češ, da obstoječi zakoni ne dopuščajo dvojezičnega napisu. Velika zasluga gre predvsem občinski upravi, da je večina prebivalstva lahko menjala pod fašizmom popačene priimke v prvotno slovensko obliko. Doberdobski smo prvi v goriški pokrajini dobili občinsko knjižnico s slovenskimi in italijanskimi knjigami, revijami in časopisi. Prav tako je Doberdob prvi dobil dvojezičen napis pred vasjo. Dolgo let ni bilo vhodu v Doberdob nobenega napisu, ker so oblasti zahtevale, da mora biti napis samo v italijanskem jeziku. Grozilo se celo, da bodo odstavile župana in poslale komisarja, če se to ne izvede v roku 14. dni. Občinska uprava in svetovalci se niso ustrašili teh groženj. Vztrajali so v svoji pravični zahtevi in zmagali. Temu zgledu sta sledili še ostali dve slovenski občini na Goriškem. Veliko zaslugo imata občinski odbor in svetovalci večine, da se je v Doberdobu po 24. letih zmage nad nacifašizmom postavilo spomenik padlim partizanom. Še pred leti nadrejene oblasti tega niso hoteli slišati. Menimo, da ni tvegano trditi, da če je bila na goriškem pokopališču 25. aprila letos odkrita partizanska grobnica z dvojezičnim napisom, je k temu pripomogla tudi svečana proslava ob odkritju spomenika v Doberdobu.

Doberdob pa se ni zapiral v svoje občinske meje. Stalno je sodeloval z demokratičnimi upravami tržiškega okrožja in goriške pokrajine. Predstavniki občinskega odbora so člani pokrajinske Zveze demokratičnih občin. Na pobudo naše uprave in omenjene Zveze, je bilo letos 7. marca deželno zborovanje o protosinhrotroonu in vojaških služnostih, ki zavirajo urbanistični in ekonomski razvoj številnih občin v naši deželi zlasti pa doberdobske občine. Predstavniki občine je sodeloval na vsedravnem kongresu Zveze demokra-

J. J.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Za resnično izboljšanje razmer delavskih množic

Delavski boji, ki so lansko jesen razgibali vso državo in katerih značilnost je bila v moči, enotnosti in v čutu odgovornosti delavskega razreda, so imeli za cilj doseči delavske pogodbe, so dejansko ustvarili nov položaj, odprli nove perspektive ter dokazali možnost hitrejšega napredovanja na poti obnove države. Tega se danes zavedajo vse resnično demokratične sile v Italiji in v naši deželi. Mnogo je bilo poskusov — in teh bo prav gotovo še mnogo — da bi zavrnili novo, pahnili delavce nazaj, razvrednotili pridobitve bojev in to z nekontroliranim dviganjem cen, z represijami, katerih posledica je, da je bilo na tisoče sindikalistov in političnih aktivistov delavskega razreda prijavljenih sodnim oblastem. Podčrtati je treba tudi dejstvo, da je bilo mnogo diverzijskih in provokatorskih poskusov, katerih višek je bil prav v strašnem uboju v Milanu, kateri je povzročil ogorčenje a je tudi v slehernemu izmed nas ustvaril resno zaskrbljenost. V ta okvir je treba vključiti tudi provokacije, ki so se zgodile v naši deželi, fašistične napade na sedeže demokratičnih organizacij in tudi oskrnitev spomenika pri Bazovici. Tudi o tem zadnjem dejanju je treba resno razmisliti. Prav tako je treba razmisliti o tem, da so 25 let po zmagi nad nacifašizmom še vedno dovoljene organizacije in stranke, ki se sklicujejo na fašizem, kot so: «MSI», «La Giovane Italia» in druge.

Danes se nahajamo v bitki z razrednim sovražnikom. Bitka za izvolitev pokrajinskega sveta, za obnovo občinskih uprav lahko postane in bi morala postati pomembno poglavje delavskih bojev za nadaljnje pridobitve.

Zavedamo se, da če je napredovanje ljudskih sil 19. maja 1968 v veliki meri pripomo-

glo k ustvaritvi pogojev za zmogovite jesenske boje, nadaljnje napredovanje naše partije na volitvah 7. junija pa bo služilo za utrditev in razširitev rezultatov delavskih in ljudskih bojev. Nedavni boji, v katerih so sodelovali tudi slovenski delovni ljudje, so dali kot vedno, pomemben doprinos; ponovno so potrdili zavzetost komunistov v prizadevanjih za doseg boljših življenjskih in delovnih pogojev delavskega razreda in za čvrstitev protifašistične enotnosti. Isti boji so pokazali, kako nesmiselne so nekatere politične skupine, katere si domišljajo, da predstavljajo Slovence. Tem skupinam bi radi dopovedali, da je večina Slovencev sestavljena iz delavec, kmetov, obrtnikov, študentov in vajencev. «Slovenska skupnost» se ni nikoli zavzela za reševanje njihovih pro-

blemov kot se ni zmenila za splošne delavske probleme.

Vsem delovnim ljudem mora biti jasen pomen, ki ga imajo demokratične občinske uprave, pokrajinska uprava in deželna uprava, ki znajo in hočejo konkretno delati v korist delovnih ljudi, za reforme, proti draginji ter za resnično izboljšanje razmer delavskih množic.

Slovinci morejo dati pomemben doprinos v tej pomembni bitki. Tudi tokrat naj prispevajo k uveljavitvi KPI v volilni bitki, ki bo, o tem ne dvomimo, odločila usmeritev na levo. Prepričani smo, da bodo Slovenci s svojim glasom pripomogli h konsolidaciji demokracije, k razvoju ter napredovanju celotne slovenske nacionalne skupnosti v naši deželi.

J. CANCIANI

Kandidati za občinski svet

Repentabor

Napredna lista

- 1 Baiss Egidij (KPI)
- 2 Vodopivec Vincenc (KPI)
- 3 Bizjak Milan (neodvisni)
- 4 Colja Pavel (PSI)
- 5 Guštin Albin (PSI)
- 6 Guštin Dušan (neodvisni)
- 7 Križman Milan (neodvisni)
- 8 Možina Radoš (PSI)
- 9 Metelko in Purič Ivana (neodvisna)
- 10 Škabar Ivan (KPI)
- 11 Škabar Miroslav (KPI)
- 12 Škabar Silvester (PSI)

Zgonik

Občinska lista

- 1 Guštin Josip, trgovec
- 2 Furlan Anton, delavec
- 3 Furlan Franc, delavec
- 4 Dr. Godnič Ivan, pravnik
- 5 Gruden Mario, obrtnik
- 6 Hrovatin Albin, delavec
- 7 Kralj Albin, delavec
- 8 Milič Danijel, kmet
- 9 Milič Josip, upokojenec
- 10 Orel Srečko, cvetličar
- 11 Pegan Karlo, delavec
- 12 Colja Franc, kmet

Na pobudo senatorjev in poslancev KPI

Načrt zakona za priznanje pravic Slovincem

Komunisti so predložili v parlamentu načrt zakona za priznanje pravic Slovincem v deželi Furlaniji - Julijski krajini. Načrt ima 33 členov, porazdeljenih na 6 poglavij: splosna določila, šolska ureditev, kulturne ustanove in informacijska sredstva, določila o rabi slovenskega jezika, vrnitev prvotne oblike imen in priimkov, vrnitev prvotnih krajevnih imen, zaščita značilnosti krajev, v katerih prebivajo Slovenci, finančna določila.

Načrt zakona je obrazložil senator Paolo Sema. Iz obrazložitve smo povzeli naslednje odločke:

Vsem je znano, kolikšen je bil delež Slovincem v deželi in drugih krajih Italije, v oboroženem in organiziranem boju proti fašizmu in nacizmu, koliko je bilo partizanov in koliko padlih; kajti številni Slovenci so bili 25. julija ali 8. septembra 1943 v severni Italiji ali v osrednjih in južnih pokrajinah, bodisi zato, ker so bili konfinirani, ali ker so bili skupno s tistimi, ki so bili pod »političnim nadzorništvom« v tako imenovanih posebnih bataljonih.

Slovensko prebivalstvo se je tako rekoč v celoti udeležilo osvobodilnega boja tudi in predvsem zaradi tega, ker si je pričakovalo od zmage nad nacizmom in fašizmom dobo miru in prave demokracije ter priznanje tistih pravic, ki so mu jih dvajset let teptali.

Danes je v Italiji demokracija, ki je sad skupnega boja; danes ni več na oblasti fašizem, ki bi uresničil nasilen raznarodovalni proces. Kljub temu pa Slovenci v deželi še niso enakopravni z drugimi državljani, niso še dovolj zavarovani po zakonu in njihov položaj je vse drugo kot zadovoljiv.

S pravnega vidika se delijo na tri dele, za vsakega od katerih je značilno različno ravnanje in različni položaji:

— Za Slovence na Tržaškem bi moral veljati posebni statut, priložen londonski spomenici o soglasju z dne 5. oktobra 1954 in ki so ga podpisale Italija, Jugoslavija, Vel. Britanija in Združene države Amerike. Ta posebni statut pa doslej ni stopil še niti delno v veljavo. Kolikor nam je znano, obstaja do danes samo en uradni akt, ki priznava njegovo obvezujočo vrednost. Ta akt vsebuje pismo, ki ga je 23. januarja 1970 podpisal minister za notranje zadeve Restivo v imenu predsednika ministrskega sveta, v odgovoru na vprašanje komunističnih parlamentarcev. V pismu je med drugim rečeno: «... da bi preprečili v prihodnosti še nadaljnje nespoštovanje določb člena 6 posebnega statuta, ki kot je znano, dovoljuje prebivalcem

jugoslovanske etnične skupine na Tržaškem ozemlju uporabljati slovenski jezik v odnosu do krajevnih upravnih in sodnih oblasti...».

— Za Slovence na Goriškem ni nikoli nihče razen fašistov zanikal, da obstajajo, da imajo svoje probleme, ki jih je treba rešiti. Kljub temu je do pred kratkim vlada mislila, da je dovolj, če se glede njihovih pravic le v splošnem sklicujejo na ustavo, ker londonska spomenica neposredno ne pride v poštev.

— Kar se tiče videmske pokrajine, so do nedavnega zanikali, da obstaja narodna manjšina, katere pravice je treba priznavati in zaščititi. Pred nedavnim pa smo v deželnem svetu bili priča pozitivnih priznanj, da tudi vlada, predvsem minister za javno vzgojo, dala razumeti, da je drugače razpoložena, kar se tiče manjšin in možnosti, da se odprejo otroški vrtci ali celo šole, ki bi bile potrebne tudi v nekaterih krajih Furlanije. Takoj moramo pripomniti, da je že dejstvo tako različnega stališča oblasti do skupnosti, ki je enotna, kljub zgodovinskim razlikam v okolju, v veliko škodo možnosti, da bi pravično reševali probleme, ki so pravzaprav isti.

Za Slovence, ki živijo v Nadiških dolinah in v dolini Režije, je položaj še težavnejši. Proces raznarodovanja je zanje globlji in traja že več časa, poslabšal se je po plebiscitu leta 1866 in po priključitvi Furlanije italijanski kraljevini in seveda za časa fašizma.

Ti kraji so tudi danes ekonomsko in družbeno najmanj razviti in zapuščeni. Odstotek emigracije vzbuja strah. Kljub temu pa se tudi v teh krajih danes živahno prebuje slovenska narodna zavest, zavest o prestanih krivicah in potreba po spremembi ekonomskega položaja, ki bi mogel zadržati prebivalstvo na rodni zemlji.

Avtonomna dežela s posebnim statutom bi morala biti prvi važnejši korak v tej smeri. Lahko ugotovimo, da je že sam obstoj

dežele, kljub vsem omejitvam predstavljal pozitiven element pri ustvarjanju drugačnega okolja. Tudi kar se tiče enotnega pogleda na probleme manjšine, je dežela pomenila koristno pridobitev. Sicer ni bilo konkretnih realizacij. Vlada in stranke, ki so v njej zastopane še vedno trdijo, da člen 3 posebnega deželnega statuta ne daje deželi izrecnih možnosti za reševanje manjšinskih problemov ter da reševanje teh problemov spada v pristojnost države. Po našem mnenju je to huda napaka gledanja in tolmačenja.

O pristojnosti in vlogi dežele trdi dokument KPI z dne 24. maja 1961: «Posebno važnost dobiva tudi z vidika globalne rešitve problema slovenske manjšine, ki živi v Trstu in deželi tudi boj za hitro uresničitev dežele Furlanije - Julijske krajine s posebnim statutom, ki jo predvideva člen 116 republiške ustave, kajti dežela je lahko odločilno orodje za realizacijo splošnih določb ustavne listine o enakopravnosti etnične manjšine.»

Slovincem ni omogočeno, da bi v občinskih in pokrajinskih svetih, na sodiščih in v javnih uradih govorili v svojem jeziku, kot jim ni dano, da bi dobili v svojem jeziku odgovore. Prav tako jim še vedno niso bili vrnjeni v izvorno obliko priimki ki so jim jih v času fašizma popačili, kot niso bila spremenjena v njih izvorno obliko krajevna imena.

Še vedno ne postavljajo dvojezičnih napisov v krajih, kjer živijo tudi Slovenci. Etnične značilnosti krajev, ki so bili zgodovinsko opredeljeni kot slovenski, so utrpeli že veliko škodo. Dijaki, ki dovršijo šolo s slovenskim učnim jezikom, še nimajo možnosti, da bi na univerzi izpopolnili in nadaljevali kulturno in poklicno oblikovanje ali poglobili študij zgodovine, jezika in tradicij slovenskih, posebno pa slovenskega naroda in to tudi zaradi tega, ker slovenska šola, kakršna je danes, ne ustreza sedanjim zahtevam italijanske družbe, slovenske skupnosti in samega razvoja znanosti in raziskovalne dejavnosti v Italiji in v drugih državah.

Obširna zemljišča, ki so jih več stoletij obdelovali Slovenci, so zasedli za gradnjo stanovanjskih poslopj in za industrijske cone, v katerih slovenska mladina, slovenski delavci in tehniki ne morejo dobiti zaposlitve, bodisi zaradi diskriminacije, ki je še vedno živa, kot tudi zaradi tega, ker slovenska manjšina še nima poklicnih in strokovnih šol, ki so danes vsem nujno potrebne.

Na manjšino še vedno pritiskajo, poleg starih odlokov, ki so v nasprotju z ustavo, birokratska sovražna miselnost, ki je polna predsodkov, zaprta in po svoji neobčutljivosti do novih zahtev po večji demokraciji nesprejemljiva in tudi že večkrat ožigosane deformacije

Podatki, ki jih navajamo, dokazujejo na eni strani kako so vrednotenja dala v različnih dobah različne rezultate in ti podatki so hkrati dokaz za pogubne posledice, ki jih je imelo pol stoletja dolgo obdobje raznarodovalne politike v tržaški in goriški pokrajini in v obilnem stoletju v videmski pokrajini. Z druge strani pa dokazujejo z neovrgljivo jasnostjo, čeprav so vsi podatki krepko pod dejanskim stanjem številčni obseg manjšine. Ta manjšina je močna in bi jo morala zakonodaja tudi zaradi tega upoštevati.

Zakonski osnutek ima 33 členov in končnih dispozicij, ki načelno urejajo splošna vprašanja, šolstvo, kulturne ustanove in občila, pravico do rabe materinščine, vrnitev slovenskih priimkov in krajevnih imen, zaščito pred naseljevanjem.

Splošna načela o odnosu do slovenske manjšine določata čl. 1. in 2., ki se sklicujeta na 2., 3., 6. člen ustave in 3. čl. deželnega statuta. Na osnovi teh določb naj država da deželi ustrezna pooblastila, razen v izjemnih primerih, za katere mora sama poseči.

Členi, ki urejajo slovensko šolstvo (od Benečije do Trsta!) gredo od 3. do 13. in predvidevajo, med drugim, ustanovitev šol v videmski pokrajini, vsega strokovnega šolstva, vseučiliškega inštituta za slavistiko, štipendiranje slovenskih študentov iz Italije, ki se uče v Jugoslaviji; šolski programi morajo biti prilagojeni manjšinskim pogojem.

Čl. 14., 15., 16. urejajo odnos države do slovenskih kulturnih ustanov in občil. Načelno določa zakonski osnutek, da mora država kriti stroške zanje, jamčiti pa mora demokratično vodenje le-teh. Predvidena je tudi ustanovitev, pri tržaški RAI, slovenskega televizijskega programa.

Naše jezikovne pravice urejajo členi od 17. do 23. Načelno velja, da imamo pravico uporabljati svoj jezik v izvoljenih organih v deželi, s sodno in upravno oblastjo. Slovenščina naj bo v deželi parificirana uradni italijanščini: deželna uprava naj deluje dvojezično v odnosih s Slovenci, sprejme naj ustrezno število slovenskih uslužbencev. Stroške za dvojezično delovanje krajevnih ustanov naj krije država.

Členi od 24. do 28. predvidevajo preprost in hiter postopek za vrnitev izvorne slovenske oblike priimkov in imen, obnovitev izvornih slovenskih imen vasi in trgov, zaščito ambientalnih pogojev, v katerih žive Slovenci.

Prehodne in končne dispozicije (čl. 29. do 33.) predvidevajo ustanovitev, pri predsedstvu rimske vlade, posebne posvetovalne komisije za vprašanja slovenske manjšine.

Slovenski in italijanski dijaki na delavski manifestaciji dne 29. aprila 1970 v Trstu

Pismo uredništvu

Prejeli smo daljše pismo. Kljub temu, da razpolagamo z omejenim prostorom, pismo skoraj celoti objavljamo.

Spoštovani gospod urednik! Pred nekaj dnevi me je obiskal ekdo, ki dela za «Slovensko kupnost». Govoril je o volitvah, ki bodo 7. junija; govoril o medbojni pomoči in tudi o strankarskih zadevah. Dejal, da je reveč strank in da Slovenci lahko zaupamo samo eni stranki.

Pogovarjala sva se dolgo časa. Kaj povem še to, da je človek, ki me je obiskal, sorodnik moje ene. Tudi zato se je zavlekel na im pogovor. Vendar pa sem kaj malo prišel do spoznanja, da je prišlo do nepričakovanega obika z nekim določnim namestom. In nisem se zmotil. Tik pred poslovitvijo me je ženin sorodnik povabil, naj podpišem kandidatno listo Slovenske skupnosti. Dejal sem mu, da se nečem vmešavati v politiko in sedaj nisem pristal na podpis, ter nočem, da bi se kdor koli posluževal mojega imena.

Res je, da se ne ukvarjam s politiko in nisem pristal, da to, kar bi šel k notarju in podpisal neke papirje. Spomnil sem se dogodkov, do katerih je prišlo pred leti, ko so nekateri kmetje po prigovarjanju gospodov od Slovenske skupnosti — in med tistimi kmeti so bili tudi nekateri moji znanci — potem, ko so podpisali neke papirje, imeli mnogo opravkov. Govorilo se je tudi o neki sodni preiskavi. Tedaj je šlo za zadeve, ki so v zvezi z gradnjo naftovoda. Spominjam se, da so tudi takrat nekateri — zdi se mi, da je bil med njimi tudi neki odvetnik — govorili, da si moramo vzajemno pomagati. Tedaj so tisti gospodje trdili, da se kmetje ne smejo zanašati na dolinsko občinsko upravo, da je bil dolinski župan dogovorjen z družbo, ki je lastnica naftovoda ter da samo oni in njihovi odvetniki, tudi zaroni radi poznanj, ki jih imajo v do ločenih tržaških krogih, lahko dosežejo, da bodo razlaščeni kmetje prejeli milijone lir odškodnine.

Mnogi so verjeli, toda kasneje so se kesali, zakaj resnica je postopoma prihajala na dan. Izvedelo se je, da je skupina odvetnikov prejela 35 milijonov lir in da je samo manjši del tega zneska prišel v roke razlaščenim kmetom. Nastal je pravi škandal. Kasneje so se nekateri odvetniki med seboj obtoževali in nekateri časopisi so o zadevi poročali. Kasneje so se izgovarjali, da so odvetniki imeli dosti stroškov in da zaradi tega kmetje niso prejeli vsega denarja. Prej pa so govorili, da so kmetje lahko brez skrbi, da bodo imeli majhne stroške in da bodo prejeli veliko odškodnino.

O zadevi sem kasneje govoril z nekaterimi prijatelji. Izvedel sem, da so baje tudi drugi odklonili podpis kandidatne liste Slovenske skupnosti, ker niso zaupali. In ko smo se pogovarjali o tem, smo se dotaknili tudi zadeve naftovoda in razlastitev zemlje naših kmetov. Nekdo je dejal, da se je vršil neki proces, drugi pa je dejal, da procesa zaradi «dolinske afere» ni bilo in da je bil odložen ter da so obtoženi prav tisti gospodje, ki so slabo govorili o dolinskem županu in ki so se svojčas ponudili, da bodo branili kmete pred spletkami komunistov.

Tako jaz kot nekateri moji prijatelji menimo, da smo pravilno ravnali, ko nismo zaupali. Ne vem ali se je vršil proces, o katerem so mi govorili ali pa je bil odložen ali do njega sploh ne bo prišlo. Slišal sem praviti, da je človeka, dokler ni obsojen, treba smatrati za poštenja-

ka. To bo držalo, toda vseeno menim, da sem prav ravnal, ko nisem podpisal nekih papirjev da nisem podprl liste Slovenske skupnosti, četudi so tokrat na njej tudi nekatera znana imena. Vem, da so vse obtožbe proti dolinskim komunistom propadle, da ni bilo treba nobenega procesa. Vem, da komunisti niso obljubljali milijonov lir, a so nikogar goljufali. Zato so lahko ponosni. Njihova občinska uprava v Dolini je na dobrem glasu. Eden od prijateljev, s katerim sem se pogovarjal, mi je dejal, da ni imel nobenega dvoma, ko je podpisal komunistično listo, da je gotov, da je pravilno ravnal, zakaj podpisal je za listo delavcev in kmetov, za ljudi, ki mislijo tako kot on. Strinjal sem se z njim in mislim, da po slabih izkušnjih marsikateri razlaščen kmet v dolinski občini danes misli tako kot jaz. Nikoli ne bomo podpisali nobenega papirja, ako ne bomo prej povsem gotovi, da se za tem ne skriva morebitna nakana. Prav tako ne bomo nikoli več glasovali zaradi lepih besed nekaterih gospodov odvetnikov.

Prosim vas, da mi oprostite, ker sem se razpisal. Menil sem, da bi me pekla vest če bi molčal. Tudi zato, ker bi se lahko zgodilo, da bi kdo drugi nasedel na limanice.

V odličnem spoštovanjem
(Sledi podpis)

Posledice nesrečnega sporazuma v devinsko-nabrežinski občini

«V občini Devin-Nabrežina so pred petimi leti socialisti in voditelji «Slovenske skupnosti» sklenili sporazum z demokristjani in s tem pripomogli, da se je Krščanska demokracija, ki je bila vselej nasprotna interesom domačega prebivalstva, polastila občinske uprave.

Po petih letih ugotavljam, da je bila našemu delovnemu ljudstvu storjena velika krivica. Občinski upravitelji niso izpolnili danih obljub in sprejetih obveznosti. Njihov politični in upravni program ni bil uresničen. Nadaljevalo se je z nasilnim spreminjanjem narodnostnega sestava našega podeželja. V upravo krajevne letovišarske ustanove ni bil pod sedanjo upravo imenovan niti en predstavnik slovenske narodnosti, kar predstavlja veliko diskriminacijo, saj je 70 od sto lastnikov turističnih obratov na tem področju, slovenske narodnosti. (V prejšnji upravi te ustanove sta bila dva Slovenca.

Obljubljena javna dela (gradnja šol, otroških vrtcev, asfaltiranje cest ipd.) v glavnem niso bila izvedena.

Posebno obsodbo zasluži davčna politika dosedanje občinske uprave. Užitinski davek (dasiravno je odpadla trošarina na vino), se je v zadnjih petih letih zvišal od 33 na 65 milijonov lir; družinski davek je v istem obdobju narasel od 8 na 16 milijonov lir, davek na industrijo pa se je znižal od 74 na manj kot 30 milijonov lir. To pomeni, da delavske in kmečke družine, da trgovci in obrtniki plačujejo dvakrat toliko davka kot pred petimi leti, industrijci pa plačujejo manj kot polovico tistega, kar so pračevati tedaj, ko so občinsko upravo vodili komunisti! Iz tega primera je jasno razvidno, kateremu sloju je služila dosedanja občinska uprava.»

(Iz volilnega programa
KPI, PSIUP in
neodvisnih kandidatov)

Edina slovenska protisocialistična volilna grupacija

Nekaj minut preden je stekel rok za predložitev kandidatnih list so se 12. maja predstavili v pristojni urad tržaškega sodišča tudi predstavniki najmanjše, vendar široko razglašene stranke — «Slovenske liste».

Seveda lista ni bila tako zelo «skupna», kot trdi v nazivu, morda zato, ker so druge stranke delavske levice, v katerih je večina Slovencev, že vložile svoje liste in je SS lahko razpolagala s tem, kar je ostalo.

«Skupna» pomeni večkrat tudi «enotna», in vendar ni bilo prav tako. Na njej najdemo predstavnike SS, kakor tudi može iz SDZ, s katerimi so se še pred nekaj tedni obsipavali s tožbami, psovkami in drugimi prijaznostmi okoli «dolinske afere». Ni pa tokrat na «skupni listi» pred kratkim pridobljenega partnerja — «Slovenske levice», ki se je po dolgih in mučnih pogajanjih umaknila iz koalicije, v katero noče, ker ji druge skupine niso zajamčile izvolitev pokrajinskega svetovalca in spremembo volilnega znaka v «očala», dvojni znak, kakršnega so pred kratkim imeli združeni socialisti in socialdemokrati. O programu v dvajsetih dneh pogajanj ni nihče niti črnil, saj je končno vsem znan: «Za narodov blagor, za sveto slovensko vzajemnost...» bi bil zapisal, še enkrat v sveti jezi, Ivan Cankar.

In pod to oguljeno frazo in prepisanim programom bo SS stopila pred volivce.

Ne bomo je napadali z visokodonečimi frazami, ker jih ne zasluži, pač pa ponovili oceno, ki jo dajemo o tej volilni in oblastveni koaliciji.

1. SS (ali SSL) je edina protisocialistična sila med Slovenci in s svojim delom in stališči škoduje družbenemu in demokratičnemu razvoju vsega slovenskega kmečkega in delavskega prebivalstva, ki je po davnem izročilu prežeto z idejami napredka, katere uresničuje

danes jedro slovenskega naroda v svoji socialistični republiki.

2. SS je tipična meščanska stranka bolj osebnega značaja, kjer sta vodilni načeli (obenem tudi skupni imenovalec) samo negaciji: nacionalizem v besedah, protikomunizem.

O stavkah

«Posledice stavk». Pod tem naslovom je «Novi list» dne 27. novembra 1969 zapisal:

«... V velikih primerih gre za zakulisne politične spletke, ki pehajo stavkajoče na ulice, izgredne in tudi v izgubo dnevnih zaslužkov... Vsi vemo, da je gospodarsko in socialno stanje v naši republiki na šibkih nogah in da so potrebno odločni ukrepi, da se razmere izboljšajo. Malodko si pa upa reči, da ni dosednji način stavčnega gibanja združen tudi z brezpotrebni razbijanjem, uničevanjem, z ranjenimi in mrtvimi, pokazal pravo smer k zaželnemu cilju. Med delojemalci, tudi skrajnih političnih smeri, se pojavlja že utrujenost in nezadovoljstvo nad voditelji, ki se v svojih namerah oddaljujejo od gospodarskih ciljev in izboljšav in jim gre v prvi vrsti za politično oblast... Neskladnost stavčnih gibanj škoduje večkrat tudi delojemalcem samim...»

Tako je torej zapisalo glasilo krščanskih socialcev. Iz gornjih vrstic je razvidno kako ti socialisti čutijo pereča socialna vprašanja. (Mimogrede naj še pripomnimo, da avtor ne vidi nobene razlike med stavkovnim gibanjem in... recimo stavčno zvezo...)

3. Zadnja leta SS ne more trditi, da je delala za občo korist, ker so na kateri njeni voditelji bili prezaposleni v sodnih dvoranah, zdaj v vlogi tožitelja, zdaj obtožnega.

4. Kljub grmenju proti vključevanju v «italijanske» (delavske) stranke je SS od davnih časov vključena v oblastvene koalicije ob boku Krščanske demokracije in socialdemokratov, katerim vestno kima. Dokazov ni treba, dovolj bi bilo prešteti število posegov v razpravo predstavnika SS v občinskem svetu v Trstu.

5. Kljub temu, da je večina članov in simpatizerjev SS katoliškega svetovnega nazora, se jih napredek v mišljenju in delu velikih katoliških organizacij sploh ni dotaknil. V katoliškem svetu, kjer prednjačijo ACLI, CISL, FUCI ni mesta za zastareli in mračnjaški klerikalizem goriškega in tržaškega kova.

Zaključek: v trenutku, ko se je kolo napredka v Italiji zavrtelo z bliskovito naglico in ga čedalje hitreje poganjajo delavci, kmetje, študentje ob podpori naprednih sil in se ustvarjajo tudi za slovensko manjšino pogoji za uveljavitev njenih pravic, skuša SS, v zavezništvu z demokristjani in socialdemokrati, ta razvoj in napredek zavreti in zaustaviti, zaradi svojih razrednih interesov.

V trenutku, ko je koalicija leve sredine v krizi povsod, od Rima do Trsta (zadnji primeri in odstopi v tržaški občinski upravi so zgovorni), ima KD s socialdemokrati zvestega zaveznika na svoji desnici — Slovensko skupnost.

Zaprta za vsak dialog se zavija v demagoške fraze o enotnosti vsega slovenskega prebivalstva — pod zastavami križarskih vojn proti komunizmu, delavskim organizacijam in socialističnim pridobitvam v matični domovini, kar je — v bistvu — odklanjanje enotnosti.

Vesti iz Ronk

V zadnjih letih je demokratična uprava iz Ronk, kateri načeljuje komunist Blasutti, dala več pozitivnih pobud, ki presegajo ozke občinske meje. Na manifestaciji ob priliki odkritja spomenika padlim partizanom, pred dvema leti, so bili poleg deželnih predstavnikov, političnih strank, oblasti in partizanskih združenj, tudi člani Zveze borcev iz sedanjne slovenske republike, predstavniki občinske skupščine iz Metlike in avstrijskega mesta Wagne. S temi dvema mesti so se Ronke pozneje tudi pobratile. Zlasti glede pobratena med Ronkami in Metliko ni šlo samo za formalni akt, kajti bratstvo prebivalstva obeh občin je nastalo že med narodnoosvobodilno borbo, ko se je večina partizanov iz Ronk borila v okolici Metlike. Danes se je to prijateljstvo še in še poglobilo. Občinska uprava iz Ronk je v teh letih imela že več srečanj s predstavniki Metlike na gospodarskem, kulturnem in športnem področju. Do sedaj so Ronke edino mesto v naši deželi, ki se je pobratilo s kakim mestom iz Slovenije. To je nedvomno pomemben prispevek prizadevanjem za utrditev miru in prijateljskega sodelovanja med narodi.

Tovariši iz Ronk so se v upravnem odboru vedno zavzemali za rešitev vprašanj slovenskega prebivalstva, ki živi v njihovi občini. Na listah komunistične partije je v občinski svet vedno bil izvoljen po en Slovenec. Dvakrat je bil za svetovalca izvoljen pok. Franc Jarc, na zadnjih volitvah pa Mirko Frandolič, rojak iz Doberdoba, ki je odbornik za javno vzgojo. Pred mesecem dni so krajevni časopisi objavili sporočilo, v katerem odbornik Frandolič, v imenu ronške občinske uprave in v svojem, poudarja potrebo, da bi se v obmejnih področjih goriške pokrajine na vseh šolah poučevalo slovenski jezik, kar bi koristilo tudi sodelovanju in medsebojnemu spoznavanju pripadnikov obeh narodnosti, ki živijo na tej in drugi strani meje. Tovariši iz Ronk niso izvolili Slovenca iz demagoških vzrokov ampak se tudi dosledno borijo za priznanje pravic slovenske manjšine.

Doberdob

(Nadaljevanje s 3. strani)
tičnih občin, ki je bil jeseni leta 1968 v Bologni.

Po svojih močeh in pristojnosti so se naši svetovalci borili za boljše življenjske pogoje delavskega in kmečkega prebivalstva. S številnimi resolucijami so podprli pravične zahteve delavcev. Zahtevali so tudi odpravo fašističnih zakonov, ki se jih oblasti še dandanes poslužujejo pri kršenju pravic delavskega razreda in v še večji meri slovenske narodne manjšine.

Skupni ideali, ki združujejo doberdobsko prebivalstvo okrog liste «Občinska enotnost» so vrednote narodnoosvobodilne borbe in odporniškega gibanja. Prav zaradi tega so se nekateri prvaki domače lipice tako zagnali proti partizanskemu spomeniku, ker so proti vsemu, kar je naprednega in antifašističnega. Hoteli pa so predvsem razbiti enotnost naprednih sil v naši občini. Pri tem pa so se všteli, kajti antifašistični Doberdob ne bo dopustil, da se žalijo ideali narodnoosvobodilne borbe in najslavnejši del zgodovine slovenskega naroda.

Kot pred tolikimi leti bodo doberdopski občani enotno glasovali za listo «Občinske enotnosti», ker se zavedajo, da tudi naša majhna občina lahko v veliki meri majhna občina lahko v veliki meri prispeva k uresničenju vrednot odpora in antifašizma in k popolni enakopravnosti slovenske narodne manjšine.

Besede in dejanja

O «reševanju» slovenskih vprašanj v Gorici

Krščanska demokracija, PSI in SDZ opevajo «napredovanje» pri reševanju problemov slovenske manjšine. Pravijo, da je do tega prišlo po zaslugi leve sredine.

Toda če pogledamo nekoliko dlje lahko ugotovimo, da gre v resnici samo za nekatere marginalne koncesije. V bistvu je položaj Slovencev ostal nespremenjen.

Pred nedavnim je goriški občinski svet glasoval o nekem dokumentu glede pravic narodne manjšine. Za dokument so glasovale vse skupine razen fašistov. Tudi predstavnik italijanskih liberalcev je glasoval za sprejem dokumenta. Ta nenavadna soglasnost je bila sumljiva.

Nekaj tednov potem se je izkazalo, da je velika razlika med več ali manj slovesno poudarjenimi načelnimi izjavami in konkretno stvarnostjo. Občinski svet je razpravljal o organiku občinskih uslužbencev. Komunisti so predlagali, naj imajo prednost pri sprejemanju v službo tisti, ki obvladajo slovensščino. Proti temu predlogu so se seveda izrekli desničarji. Demokristjani in so-

cialdemokrati so tedaj predložili spreminjevalni predlog, po katerem naj imajo prednost tisti, ki poznajo en tuj jezik (conoscenza di una lingua straniera). To pomeni, da je zanje slovensčina — jezik naroda, ki že stoletja prebiva na Goriškem — tuj jezik (lingua straniera!).

Organik predvideva, naj bodo na nekaterih službenih mestih zaposleni nameščenci, ki poznajo slovenski jezik. Komunisti so predlagali, naj bodo tista mesta na razpolago Slovincem (a persone di lingua materna slovena). Tudi ta predlog je bil zavrnjen.

Oba primera potrjujeta, kaklo večina leve sredine vztraja na svojih konservativnih stališčih. Ko gre za lepe govore ali tudi za glasovanje, ki pa je zgolj načelnega značaja, se vsi, razen fašistov strinjajo, toda ko gre za konkretna vprašanja, ko gre za to, da se od besede preide k dejanjem, se demokristjani in socialdemokrati znajdejo na istih stališčih kot skrajni desničarji. Torej proti Slovincem.

Partizani še enkrat zagrenjeni

25. aprila so na goriškem pokopališču odkrili spomenik padlim partizanom. Toda spomenik je bil zgrajen že pred dvema letoma, ni bil pa dokončan. Dokončati ga niso mogli, ker je velik del občinskega odbora, v katerem so bile zastopane stranke DC, PSU, PSI in SDZ, nasprotoval dvojezičnemu napisu. Tudi socialisti so odstopili od načelnega stališča in malo je manjkalo, da se niso sprijaznili z napisom «ai partigiani italiani e sloveni». Samo komunisti niso nikoli odstopili od načelnega stališča in so odločno vztrajali v zahtevi, naj bo napis dvojezičen. To načelno stališče je bilo odločno poudarjeno tudi v interpelaciji, ki jo je svojčas predložil tovariš dr. Battello.

Bližale so se volitve in občinski odbor ni mogel zavlačevati zadeve. Pohitel je... In tako je bilo storjeno tisto, kar so zavlačevali dve leti — v nekaj dneh.

Kaj to pomeni? To je še en dokaz, da se leva sredina boji sodbe volivcev.

Ne gre pri tem za noben zgodovinski preokret! Nasprotno, tudi tokrat so prišla do izraza nasprotovanja v vrstah leve sredine. Tudi na sami slovesnosti ob priliki odkritja spomenika so prišla do izraza omejitve in dvoličnost leve sredine. Na slovesnosti ni bila namreč izgovorjena niti ena slovenska beseda. In vendar je bila ta slovesnost ob grobu, v katerem počivajo slovenski in italijanski partizani!

Partizani in demokrati, ki so bili prisotni na slovesnosti so ostali še enkrat zagrenjeni.

«... Prizadevati bi si morali za določitev novega dialektičnega odnosa med Slovenci in Italijani... Takih odnosov tudi Slovenska skupnost ni znala doslej vzpostaviti, kljub sporazumom...». Tako je izjavil dosedanji nabrežinski župan dr. Drago Legiša v pogovoru, ki je bil objavljen v Novem listu 20. decembra 1969.

Vsaj enkrat — priznanje.

Poslanec Marocco (DC) in "Divisione Gorizia,"

PROPOSTA DI LEGGE

d'iniziativa del Deputato MAROCCO

Presentata il 10 giugno 1969

Riconoscimento giuridico della formazione di patrioti denominata « Divisione volontari Gorizia »

Vsem je že znano, da je bivši socialistični poslanec Zucalli dne 4. februarja 1965 v poslanski zbornici predložil zakonski osnutek, po katerem naj bi imeli možnost pridobitve ustrezne partizanske «kvalifikacije» tudi bivši pripadniki tako imenovane «Divisione Gorizia», ki so se od leta 1945 do 1947 «proslavili» s tem, da so uničevali sedeže, trgovine in domove Slovencev. Ta predlog je isti poslanec ponovil 7. marca leta 1968. Komunistični poslanci so tedaj preperečili sprejem Zucallijevega predloga. Zadeva glede «priznanja» pa se še ni zaključila. Demokristjanski poslanec Marocco je dne 19. junija 1969 predložil v poslanski zbornici zakonski osnutek, ki pograva še znane predloge Zucallija. «Kvalifikacij» naj bi dobili pripadniki «Divisione Gorizia», ki so se «borili» proti partizanskim oddelkom IX. Korpusa (beri z uničevanjem sedežev in domov goriških Slovencev od leta 1945 do 15. septembra 1947). Torej toliko opevano «novo ozračje», je zares še vedno v zraku. Tisti slovenski volivci, ki so pred nekaj leti ubogali goriške prvake SDZ in volili demokristjana Marocca, bi morali o tej zadevi malce premisliti. Spoznali bi, da je goriškimi prvaki SDZ prav malo za rešitev vprašanj Slovencev in da jim njihovi glasovi služijo le za osebne ambicije in razna politična mešetarjenja. Poljubljati palico, ki nas tepe po glavi, je vseeno malo preveč!

Števerjanski župan in partizansko slavlje

Dne 1. maja je bila v Števerjanu veličanstva manifestacija v okviru proslav 25-letnice osvoboditve in zmage nad nacifašizmom. Na «Dvoru», kjer je bilo popoldne zborovanje, na katerem sta govorila pisatelj France Bevk in poslanec Mario Lizzero - Andrea, je bilo mnogo slovenskih in italijanskih bivših partizanov. Prisotni so bili predstavniki krajevnih oblasti, med katerimi župana Andrej Jarc iz Doberdoba in Jože Češut iz Sovodenj, predstavniki političnih strank, kulturnih in prosvetnih organizacij. Tako mo gočne manifestacije, ki je bila obenem tudi srečanje med slovenskimi in italijanskimi antifašisti, ni bilo že vrsto let na Goriškem. Samo števerjanski župan Stanislav Klanjšček, se ni čutil dolžnega prisostvovati temu zborovanju, kot če bi se njega to prav nič ne tikalo. In vendar je bil, če se ne motimo, tudi on nekoč partizan. Vedeti bi moral, da kot župan, ne predstavlja samo «lipove vejice», ampak celotno števerjansko prebivalstvo. Prav zaradi tega je bila njegova dolžnost predsedovati temu zborovanju. Kat. Glas, je pred kratkim, prvič odkar izhaja, v nekem član-

ku pozitivno ocenil odporniško gibanje. Števerjanski župan, ki je eden izmed prvakov «lipove vejice», pa je s svojim obnašanjem dokazal, da je bilo pisanje Kat. Glasa samo demagoška poteza in da jim vrednote odporniškega gibanja in narodnoosvobodilne borbe ležijo še vedno na želodcu.

**

Ker v današnji, izredni, številki obravnavamo v glavnem probleme, ki so neposredno v zvezi z volitvami, smo razne prispevke in druge vesti odložili. Objavili jih bomo kasneje. Prosimo za razumevanje.

Uredništvo

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12

Ob 25-letnici zmage nad nacifašizmom

V nedeljo, 10. maja se je Gropada poklonila spominu borcev za svobodo. «Naša vas, je poudaril domači govornik - mladinec Stanislav Kalc, je bila ena najaktivnejših v narodnoosvobodilnem boju, bila je čvrsta partizanska postojanka. Moški so se vključili v partizanske enote, ženske, starčki in otroci pa so delovali s partizani. Ko se spominjamo hrabrih borcev, ki počivajo v domači zemlji in drugih, ki so bili upepeljeni v krematoriju, se zavedamo česa smo danes deležni prav po zaslugi njihove žrtve.» Na spominski svečanosti sta govorila tudi poslanec Albin Škerk in član vodstva ANPI Vladimir Kenda. Nastopili so tudi: pevska zbor Sloven s Padrič in Primorec iz Trebč, godba Parma iz Trebč in domači recitatorji, ki so občuteno podali partizanske poezije.

★

Tudi zgoniška občina je počastila spomin padlih za svobodo in obenem proslavila 25-letnico osvoboditve. Na svečanosti, ki je bila v nedeljo, 10. maja dopoldne pred spomenikom v Zgoniku, so govorili: župan Jože Guštin, podžupan dr. Jan Godnič in predsednik združenja ANPI Arturo Calabria. Nastopila sta pevski zbor Rdeča zvezda in proseška godba. Posebno ganljiv je bil pogled na učence osnovnih šol iz Saleža in Zgonika, ki so v spremstvu svojih učiteljev položili na spomenik šopke cvetja. Spregovorila sta tudi predstavniki športnega društva Kras Zvonko Simoneta ter med drugim poudaril: «Take proslave nas spominjajo na krvavi davek, ki ga je moralo plačati slovensko ljudstvo za dosego toliko zaželene svobode. Na tem mestu se zaprisežimo, da bomo vselej ostali zvesti slavnim idealom narodnoosvobodilnega boja, da bomo vedno čuvali pridobitve in da bomo Slovenci nastopali skupno za svoje pravice, za svobodo, za mir in za bratstvo med narodi». Učenka Nadja Škabar je v imenu svojih sovrstnic in sovrstnikov izrazila hvaležnost padlim in preživelim borcem ter se spomnila tudi 25-letnice obnove slovenske šole. Šolski otroci so na spominski svečanosti recitali in peli partizanske pesmi.

★

Komemoracija v tržaški Rižarni. Bivši deportiranci so se po obisku zloglanih taborišč v Nemčiji zbrali v Rižarni ter se poklonili žrtvam. «Vojne grozote se ne smejo nikoli več ponoviti» so poudarili. Žal pa se grozote vojne nadaljujejo v drugih krajih sveta. Bodimo budni, čuvajmo težko pridobljeno svobodo in demokracijo!